

הגה"ק מוה"ר משה טייטעלבוים זצ"ל מאוהעל

א.

אחד יחיד ומיוחד בין גאוני בתראי שבמחצית השני' ממאה הששית, שנתקרב אל החסידות והי' לראש ומנהיג לאלפי חסידים במדינת אונגריין, הוא הרב הגאון המובהק קדוש ונורא מוהר"מ טייטעלבוים זצ"ל אבד"ק אוהעל. נולד בשנת תקי"ט בק' פרעמישלא במדינת גאליציא ולמד תורה אצל דודו הגאון מוה"ר יוסף זצ"ל אבד"ק קאלבוטוב, ואח"כ אצל דודו הגה"צ מו"ה ארי' יהודא הלוי זצ"ל אבד"ק סטריווב בע"ס דרישת ארי, ונתקבל בימי חורפו לאבד"ק שינאווע.

ושמעתי מספרים שבהיותו עול ימים, בלומדו בבהמ"ד דק' סטריווב ביחד עם בן דודו הנאבד"ק סטריווב, והנה איש אחד בא והראה להם החומש עם הביאור של רמ"ד, התחיל בן דודו לדון בהלכה זו, מה דינו של זה החומש שהוא כס"ת שכתבו מין, ועד שהוא יושב ודן בהלכה זו נטל הר"מ את החומש והשליכו אל תוך התנור המוסק ושרפו. ראה זקן ת"ח מעשה התלמיד הזה וקנאתו התלהבות נגד אבי אבות המתבוללים, אמר מובטחני בקנאי הזה שיהי ברבות הימים לרבן של חסידים, שכל מעשיהם ברגש הלב ובהתלהבות דקדושה מתוך רשמי דת אש ולא מצד השכל הקר. וכן הי' ונבואתו נתקיימה.

אמנם בילדותו לא הי' נוטה אל דרך החסידות, ואם כי הי' סמוך למקומו של הרבי ר' אלימלך זצ"ל לא נסע אליו, אך בעה שהשיא בתו לחתנו הגאון הקדוש בע"ס ארי' רבי עלאה זצ"ל, שהי' מחסידי לובלין והתנהג ברכי החסידות, וחותנו הגה"ק מוהר"מ הוכיחו תמיד על זה, שמתנהג בשיטת החסידות ועובר על דיני השר"ע בזמני ק"ש ותפלה. פ"א אמר לו חתנו הגה"ק שבזאת יאות לו לעזוב את דרכי החסידות, אם יסע הוא בעצמו ובכבודו עמו אל „החווה" לק' לובלין ואם אחד שיראה דרכי „החווה" ועבודתו, יחזיק הלאה בשיטתו ויצוה לו לעזוב את החסידות, הרי הוא מוכן ומזומן לעשות רצונו. חותנו הגה"ק גתרצה לאוסן זה ונסע עמו לובלינה. ולא זו בלבד שלא הוכיח עוד את חתנו על אודות התנהגותו בחסידות, כי אם עוד נעשה בעצמו חסיד נלהב, ממעריצי „החווה" זצ"ל, כחתנו הגה"ק מוהרא"ל זצ"ל.

במפרו ישמח משה עה"ת פ' וירא בפסוק, ויקח חמאה וחלב ובן הבקר, כו', מביא בזה"ל: שאני מורי הצדיק וקדוש מהרי"י מלובלין וזה"ה מ"ס לא נזכר בתוה"ק בסעודת המלאכים—דגים, וכן יזבח יעקב בהר, ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי וכו' ואחר שמביא התירוק מסיים „וקלסי' מאוד". וישמח משה בזה שמורו „החווה" קיבל תירוצו וקלסי' מאוד.

מספרים כי בעת אשר נחקבל הגה"ק מוהר"מ טייטעלבוים זצ"ל לק' אוהעל' ושם נתפרסם לפועל' ישועות והי' לרבן של חסידים, אמר הגאון רשכבה"ג בע"ס ישועות יעקב זצ"ל האבד"ק לבוב, אל בנו הגאון מוה"ר מרדכי זאב ז"ל בוא ינחזיק טובה לאנשי ארץ הגר שעשאו אותו ל"רב"י, שאלמלא זאת הי' עולה בגאונותו בחריפותו על כל גאוני הדור, והיינו כננסים נגדו.

ופ"א אמר עליו, „הושיעה ה' כי גמר חסיד", שהחסיד ר' משה טייטעלבוים נמרא גמור, בגמרא וסברא יותר מכל חכמי הדור. כמובן שכל הדברים הללו היו בדרך צחות, ואולם בשו"ת „השיב משה" יש להכיר כחו וגבורתו בהלכה בגאונות נפלאה, ואשר בלי ספק הוא הי' עוסק רק במקצוע ההלכה לבד, ולא הי' עוסק במילי רברייתא לשאת בעדם רנה ותפלה, ולתקנם בעצה טובה, בודאי הי' כחו נדול עד מאור.

וגם בדרכי החסידות הי' חריף ועמקן ולדוגמא אביא בזה מ"ש בס' ייסב לב עה"ת ומנכדו הגה"ק ר' יקותיאל יהודא ט"ב זצ"ל בפ' צו, וז"ל: ע"ד ששמעתי עובדא הוי במוזלהיה, פ"א אירע שכשהלך וישב ללמוד נתערב בלבו איזו מחשבה להנאתו לחדש איזה דבר להתנאות, אז גמר בלבו כיון שזה שלא לשמה לא אלמוד עתה, ורצה לישב בטל, שוב אמר בלבו וכי אני רשאי לישב בטל מן התורה אפי' רגע א' הא כתיב והגית בה יומם ולילה, חזר ואמר אתה ה' יורע מחשבות, כי אם לא מכח שהנני מחויב ללמוד לקיים מצות והגית כו' לא הייתי לומד עתה מחמת כוונת הנאתי, רק הנני לומד מחמת מצותך, אי"כ כוונתי לשמה לקיים מצותך ואם אפי' יתערב בכ"ז כוונה בלתי רצויו וענוש אענוש על זה, עכ"ז אני מחויב בדבר ללמוד ושלא לילך בטל אפי' רגע אי"כ ממילא כוונתי לשמה, אז אמר בלבו עתה אני מבין כי מאור עמקו מחשבות חז"ל שאמרו, לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו באופן הנ"ל והבן.

ב.

הנה אם כי הי' מתלמידי הרה"ק מלובלין, אבל דרכו והילוכו בקודש, עסקו בנתינת קמיעות ובחזיונות, ומראות נפלאות, הי' נורא מאוד, מעין דוגמת הנה"ק הרבי ר' נפתלי כ"ץ זצ"ל בע"ס סמיכת חכמים, האבד"ק ספד"מ, וראה אודותו בס' חוט המשולש בתולדות הגאון רעק"א האבד"ק פוזנא.

וסיפר לי אלוף נעורי החריף ר' אביש בוך בשם רבו הגאון מו"ה ישראל ראפפורט ז"ל האבד"ק טארנאוו, שהי' מספר לתלמידיו ממעלת כבוד קדושת חותנו זקנו בעל „ישמה משה" זצ"ל, איך שהי' הפלא ופלא נורא מאוד על כל סביבו, והי' לו הרבה מגילות סתרים בענינים נפלאים שהיו סגורים בחדר מיוחד שהי' הוא מתבודד בו, ושם ל"ה רשות לשום א' אפי' מב"ב ליכנס לשם.

בס' ייטב לב עה"ת פ' צו מביא, וז"ל: ועובדא ידענא כי בימי קדם בהיית ק' אוהעל' באיזה זמן בסכנה גדולה ככח המרידה וסיפר מו"לה"ה בעהמ"ח ישמח משה, כי נאמר לו בחלום קומי צא כתוך ההפכה, והשיב איני רוצה וכל זה למען הצל בזכותו שארית ישראל, וכן הי'.

רבי משה מייזלבוים מאוהעל זצ"ל

חבר אמר נביא, ודל: ,ומקובלני ממזלהיה בעהמיס ישמח משה ושרת הטיב משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפלת י"ח עלה בלבו להתפלל לראות את האמור בעי עשרה סאמרות שבית המקדש שלמעלה לא נחרב ומקריבין קרבנות גם בזה, ודיכח והחלל ע"ז ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אלי' מלובש בבגדי כהן גדול עומד ומקריב התמיד כסדרו, ודבריו הללו נודעו ברבים. ובס' חוט המשולש בתולדות מן בעל ח"ס זצ"ל, יסופר נ"כ שם ממנו ענינים נפלאים, ובתולדות וקורות ימי חייו ופרשת גדולתו אשר בראש ספר ישמח משה על נ"ך, ישבעו ענינם בקראם שם, עונג רב ויראו, צדיק מה פעל. מ"א אמר, כי נתגלגל ג"פ בזה העולם בפעם הראשון ה"י מיוצאי מצרים וה"י גדול מאוד ושמו נכתב בתורה הקדושה. בפעם שנית לא רצה לגלות, מי ה"י אז. ופעם שלישית הוא בדור הזה. וכאשר ספרו זאת להנהיג מקאלוב זצ"ל אמר, אני אגלה לכם כי בפעם השני ה"י ירמי' הנביא, והא לכם סימן כי הוא מקונן מאוד על חורבן בהמ"ק וגם לומד בכל יום קפיטל נ"ך בס' ירמי'. וכאשר סיפ ו זאת להנהיג מוהר"ם ט"ב אמר, אם יודע, הוא יודע, אבל חידוש בעיני מהיכן יודע.

צפיתו לישועה כללית בגאולה שלימה, היתה באמונה שלימה גמורה חלוטה, כי עוד מעט והנה פתאום יבא האדון אל היכלו, ובכל יום ויום ה"י מוכן ומזומן לקבל פני משיח, וכאשר ראה כי חודש יוצא וחודש נכנס ועדיין לא בא בן ישי, הבין כי בודאי אין הדור ראוי לכן, ואם כי הדור בימיו לא ה"י דור פרוץ, ובכל סביבותיו ראה אך יהודים חרדים, הרדים עם אל ועם קדושים נאמנו, הבין אמנם שבחדי יש דברים בנו שהם בלתי מתוקנים בקרב ישראל המעכבים את הגאולה, ואמר: לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה איש כל הישר בעיניו. כי עדיין לא באתם אל הנחלה ואל המנוחה, כי מזה שעדיין לא באתם אל הנחלה ואל המנוחה ע"י משיח צדקנו שמע מינה שאתם עושים איש כל הישר בעיניו – אבל אינו ישר בעיני ה' לפי רתוה"ק, ע"ז מזהיר ואומר, לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה איש כל הישר בעיניו, כי אם תראו שיהיו המעשים ע"פ רתוה"ק ועפ"י השריע, והישר בעיניו ית"ש תעשו ואז במהרה יבא ויגאלנו ויביאנו אל הנחלה ואל המנוחה.

ג

קודם מסירתו אמר, רבשיע אתה ידעת האמת, איך בין טאקע דער ארגסטער אויף דער וועלט, ואתה ידעת האמת אז איך מיין טאקע דעם אמת, די איינע מעלה האב איך ב"ה דאך, דאס איך האב קיינמאהל קיין ליגענט נישט געזאגט, וועל איך אצינד בודאי אויך קיין ליגענט נישט זאגען, זאג איך אצינד, רבשיע ווען משה בן חנה העם געוועהן געוויסט, דאס ער וועט גרויט ווערען אין משיח וועט נאך נישט קוממען, העם ער בודאי נישט געוועהן אויס געהאלטען, נאָר די רבשיע האסט עהם אויס געמאָפּט פון טאג צו טאג ביז ער איז געבען גרויט געווארען, נא כ'לעבען פונק ביים כביכול אַזא איין אלטען ג... אויס צו פאָפען, נא בעט איך דיך רבש, לאז ער אַ צינד קוממען, איך מיין נישט מיין טובה

גאָר פון דיינעט וועגען כי יתקדש שמך ברבים, איך בין מוחל פון מיינעט וועגען, זאל איך זיין אַ כפרה פאַר בל' ישדאל, אפילו איך זאל קיין זכ"ה האבען צו זיין אפילו חחת כפות רגלי הצדיקים נאָר משיח זאל קוממען, און די רבש"ע חייטט דעם אמת אז איך מיין פון דיינעט וועגען, והריני מוסר נפשי רוחי ונשמתי למען כבוד שמך, ובוה נפטר כיום כ"ח תמוז שנת תר"א, זי"ע ועכ"י אמן.

מתולדותיו, הרב הגאון הצדיק מוה"ר אלעזר ניסן זצ"ל האבד"ק סינעט, דראהאביטש, אודותיו ראה: "ס' ישמח משה על נ"ך בקונטרס, תהלה ל"משה", מפרשת גדולתו, ומה שפבר עליו דאה שם, הוא ה' בנו יחידו.

והגאון הצדיק מ"ה ארי' ליב ליפשיץ זצ"ל האבד"ק ווישניצא בעהמ"ס ארי' דבי עילאה, ה' חתנו, והוא, שהכריע את חתנו בע"ס, "ישמח משה" ליסע ל"החזוה" כאמוד למעלה. וראה בס' דברי יחזקאל פ' שופטים שמביא שם מעשה רב, שראה אצל חתנו בעל ס' "ארי' דבי עילאה" שכונן ברוח הקודש.

מעולם לא אכל רק מסעודת מצוה. פ"א בא אליו הרה"ק מוהר"מ בהה"צ הרבי ר' אליעזר מדויקוב זצ"ל ושבת שם. כשבא — בשובו לביתו — לפני אביו זצ"ל, שאל אותו שיאמר לו מה ראה אצל הגה"ק בע"ס ארי' דבי עילאה? אל אבא, ראיתי שאכל הרוטב במזלג ולא בכף מרוב. דבקתו בו ית"ש ולא הש ולא הרגיש מאומה.

פ"א נודמן הרה"ק הרבי ר' מרזבי דוד מדאמבראווי זצ"ל לעירו ווישניצא על ש"ק, בשעת סעודת שבת, א"ל בעל ארי' דבי עילאה, שיאמר תורה לפני קהל חסידים שבאו לכבודו, והשיב הרבי ר' מרדכי דוד זצ"ל ששמע ממר"ר ה"חחה" מלובלין שאמר, ברוך אומד ועושה, פ"י שאומר ד"ת ועושה פעולות טובות ברקיע השמים, ודבריו עושים רושם לפעול טובות בעד כלל ישראל. ע"ז השיב לו הארי' דבי עילאה, גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה, שאצ"פ שלא תעשה רושם בשמים עם תורה זו שתאמר, בכל זאת אמור תורה לפני הצבור, שבאו לשמוע, מפני כבוד הבריות שדוחה את התירוץ של לא תעשה רושם בתורה והבן.

